Föreläsningar vid Stockholms högskola, HT 1889 : L40:86 B /

Rydberg, Viktor,

HS L40:86 B

KUNGL. BIBLIOTEKET
National Library of Sweden

L 40:86 B:3

3.

1/10 1889.

(11 BL.)

Nº 3.

Corp

I den föregående föreläsningen redogjorde jag för Greklands klimat och för de mest karakteristiska grunddragen i de landskapstaflor den grekiska naturen erbjuder. Skall den historisk-individuella betydelsen i vissa beröringen att ur den omgifning, hvari en konst uppväxt, få den närmast liggande förklaringen, huru denna konst uppkommit och huru den gestaltat sig så som den är, så är det gifvet, att man har att börja med att betrakta det land, som är den i föregående föreläsning omtalade konstriktningens vagga, och tillse, om icke de intryck, som detta lands natur har gjort på sina invånare, och det befruktande, som dess klimat och dess geografiska förhållanden framkallat hos befolkningen, har sin stora andel i den roll, som dess befolkning spelat och spelar i konsthistorien. Det grekiska landskapet är, såsom vi redan i vår föregående föreläsning framhöll, tecknadt med klara, bestämda, så att säga plastiska linier. Har icke detta medverkat till att göra den grekiska skulpturen till hvad den vardt? Och dessa plastiska landskapslinier äro öfverhvälfda af en azurblå himmel, och badas af ett genomskinligt etherhaf och öfvergjutas af en färgprakt, som i sjunerhet och mångfald är af en förtjusande skönhet. Har icke detta medverkat att göra hellenerna till det folk, hos hvilket målarkonsten för första gången blef till en verkligt hjälpbrudig konst och, såsom nyare forskningar och upptäckter visat, uppnådde en beundransvärd fullkomning?

Det torde äfven för den skarpaste tråflare vara svårt att förneka att sammanhang här mellan naturbeskaffenheten och den hellenska konsten. Men tråflaren kan dock ha betänkligheter att framställa, om detta sammanhang är. Tydligt är emellertid, att om man stannade vid dessa första faktorer i förklaringen af problemet, skulle förklaringen vara ytterst otillfredsställande. Hvar och en torde villigt medgifva, att ett land med Greklands naturförhållanden var bättre equadt att väcka och utbilda menniskornas sinne för form och färg än till exempel Germaniens urskogar, mulna himmel och täcknigen luft. Men å andra sidan: är en klar himmel, en ren luft, och ett landskap, som ser ut att vara bildadt af en plastisk konstnärs hand, orsaker, som med naturnödvändighet framkalla plastik och målarkonst, hos hvilket folk, som har den lyckan att åtnjuta dessa naturens välgerningar? Blå är himmelen äfven öfver Palestina, ren och genomskinlig är luften äfven der,

1/10. 89.

och äfven der finner man bergslandskap, som teckna sig med klara plastiska konturer; men likväl har väl knappt något af de gamla folken varit så improduktivt i de bildande konsterna som israeliterna. Man kan invända, att dess mosaiska lagen hade hämmat plastiken. Men den mosaiska lagen, som förbjöd att göra bilden af det lefvande, är själf ett uttryck för sinnelaget hos ett folk, som kan undersöka plastikens konst, och var för öfrigt under århundradena ogiltig i det nordliga Palestina, der Jehovah tillbads ~~under~~ tjurens gestalt, och föga beaktad i själfva Jerusalem under Konungar, benägna för att egnika och feniciska belåtenheter. Under det turkiska öfverväldet i Grekland var dess himmel lika blå, dess luft lika ren, dess landskapskonturer lika klartecknade som på Phidias' och i Apelles' dagar, men Grekland och folket, som bodde den frambragte under det turkiska oket icke en enda bildande konstnär af rang och har äfven efter frihetens återförvärfvande icke lyckats göra det, ehuru man bör kan hoppas på en framtid, då konsten skall blomstra der på nytt.

Problemet visar sig således alet för invecklad för att kunna förklaras endast ur folkets, lynnets och landskapskonturernas. Men det finnes andra naturfaktorer, som ej bör förbigås vid försöket att löra det föreliggande problemet. Grekland är med all sin skönhet icke ett rikt land, icke ett vidsträckt åkerland af stor bördighet. Och, märkligt nog, i de trakter, der dess bördighet af ålder var störst, stod både den konstnärliga och den vetenskapliga verksamheten kanske lägst. Den hellenska bildningens intelligens och fantasi framträdde rikast och just i ett af dess af naturen fattigaste områden, nämligen Attika, landet kring Athen. Attikas granland, Beotien, var deremot ett bördigt slättland; men med rätt eller orätt voro dess invånare allmänt ansedde i det öfriga Grekland som trögtänkta och andligen och lekamligen klumpiga. "Ja" Beotier" var en benämning, liktydig med "blockhufvud." Kanhända var detta dock i betydlig mån en fördom. I alla länder och äfven i Sverige återkommer ju påståendet, att ~~slättlandsboar~~ invånarne i bördiga slättlandskap äro trögare i tankarne och vändningarne än invånarne i mindre rika trakter, men mer kuperade, och mer omväxlande, att beotierna, om de icke frambragte många originella snillen, likväl voro lika skönhetsälskande som öfriga hellenер,

1/10. 89.

det är ett faktum, bekräftadt af forskningen i de boetiska monumenterna. Boetiens städer hade rätliga tempel och dyrbara skulpturarbeten, bland hvilka funnos sådana i attisk smak, som voro värdiga en Phidias' mejsel. Museo Chiaramonti i Rom förvarar en ~~relief~~ från Boetien härstammande relief, framställande en ryttare, och så ädel till sina linier, att länge trodde den hafva tillhört Partheonfriset.

Emellertid kan en viss tjocklek i naturens materiella gåfvor vara kulturuppblomstringen till hinder. Nilens gyttja gjorde Egypten under många århundraden till den öfriga civiliserade världens kornbod och befraktar än i denna stund de engelska kapitalerna; men om banbrytande egyptiska snillen af indisk race, deraf vet världshistorien alldeles ingenting, ehuru han har skäl att stå förundrad öfver den egyptiska kulturens ålder och öfver en civilisation, hvilken ~~värderligen ruckat bort pilen~~ snarare synes skapad af tjeldjupa tidens makt, som lägger orfanhet till erfarenhet, än af högtbegåfvade människor med nya tankar och nya syner på tingen. Säkert är, att det lilla återila attiska under ca 200 år härskandet lopp frambragt större tänkare, större konstnärer, större statsmän, fäckare världsmän, klokt företagsamma köpmän ~~och~~ än Egypten i hela dess utsträckning från Nilmynningen och upp emot Sudan alltifrån den förste egyptiske konungens, Menes', regering i dagrymden och intill dess nu regerande nuvarande ~~praktfulle~~ nominelle herrskare sultan Abdul Hamid. De gamle hellenerna på sin tid misstrodde, att det var den rika kosten, den mycken maten, de feta gässen, de fete ålarne från sjön Copais, och som gjorde Thebeoterna nöjd, men dem; eller de trodde vidare, hvad äfven vår dagens etnologer tro, att de hellenska bergslandskapens innevånare ha sin af naturförhållandena framkallade och från fäderna ärfda förmåga att i mättlighet i mat och dryck att tacka för sin spänstighet, sin genialitet, lefliga lynne, och sin håg att tänka och sin lust för äfventyr. Edmond About påstår, att i Grekland behöfver en familj på sex personer icke mer föda än en duktig engelsk arbetare. Den rena luften, den mättliga födan alstrade ett välväxt slägte med smärta lemmar, så att säga förutbestämdt till gymnastiska öfningar, som ytterligare utbildade dess kroppsliga skönhet. I den mån som magens fordringar voro hos detta slägte mindre än hos oss, voro hjärnans fordringar på tankearbete och egonen på tillvarande lust för sina syner desto större.

1/10. 89.

Ännu en faktor, hemtad från det grekiska landskapets natur, har ~~åb~~ af den historisk-induktiva skolan åberopats och kan åberopas vid försöket att ur dylika faktorer framemultiplicera den produkt, som kallas ~~he~~ hellenen. Det är Greklands rikedom på kuster. Ehuru mindre än Portugal har Grekland en större kuststräcka än Spanien. De i landet inskärande bugterna och vikarne inbjuda till sjöfart, helst när jordmånen ej är bördig och har svårt att föda sin mycket talrika befolkning. I de äldre tiderna fanns knappt annan sjöfart än kustfarten. Men intet haf är mera lockande till kustfart än det hellenska. Hvarje morgon uppstår en nordanvind, som för de Athens farkoster till Egyptens; hvarje afton en sunnanvind, som för dem tillbaka till Athen. Från Grekland till Mindre Asien kan man segla utan att förlora land ur sigte. Ej underligt då, att hellenerna voro allt djärfvare sjömän, som slutligen mycket hjelpte fenicierna, forntidens distriktets upphofsmän, vid brädet. Än i dag finns det mest segelt i hvarje hellen. ~~ett~~ annat till sjöss, och den grekiska handelsflottan är i förhållande till invånarnes antal en af de största i världen. Köpmän, upplysta resande, äfventyrare, sjöröfvare voro grekerna redan i förhomeriska tider. Med begäret efter handelsvinst eller sjöröfvarbytet paradt de en ärkta vetenskaplig lust att lära känna geografiska förhållanden, länder och folk för blotta nöjets skull att ~~lägga sig på~~ utvidga sina kunskaper ~~sitt vetande~~. Deri skilde de sig från fenicierna, som aldrig synas hafva åtrått annat än ~~vinst~~ materiell vinst af sina företag. Deri skilde de sig från egyptierna, för hvilka det är ett kännetecknande drag, att när hellenerna kommo i beröring med dem och sökte få veta något om Nilens öfversta lopp och dess källor, visste egyptierna därom ingenting, utan hade endast puerila fabler att uppdaka för hellen, ehuru den egyptiska civilisationen då hade flere tusen år bakom sig. De egyptiska prästerna, kallade hellenerna barn, kanske derför att de voro prägligare än barn. Men det var denna prägelhet, denna lust att få få kunskap om saker, som icke syntes angå dem och ej syntes lända dem till någon praktiglig nytta, det var denna lust att tillegna sig andras vetande och bearbeta det, att utforska sakförhållanden och utsöka deras sinnligaste förklaring, att utan ~~någon respekt för gamla vanor och länge rangerande~~ icke låta sig tillräcka och spörja om nytt, göra nya rön och tänka nya tankar — det var detta, som åstadkom den grekiska civilisationen, en civilisation till världsdat enligt

1/10. 89.

ung och ojämlikt högre än den egyptiska.

Att denna nu senast åberopade naturfaktor, förklaren utan kartutstrickning, verkligen bidragit att gifva hellenerna det vidare sinne, som utmärkte dem, kan väl icke bestridas. Till stöd för ett påtagligt bevis härom kan man anföra, att de inre grekiska landskapen, såsom Arkadien, aldrig intagit någon anmärkningsvärd ställning i Greklands kulturlif. Arkaderna, innestängda inom sina berg, förblefvo samma enkla, utan tvifvel välbegåfvade och intelligenta, men likväl aldrig högciviliserade folkstam som de varit redan från en förnämlig tid, medan de sjöfarande atenarne, eginetерna, korintierna och mindre asiens joniska kustbefolkning voro banérförare för Greklands stigande kultur.

Vi må emellertid akta oss för att öfverdrifva betydelsen af nämnda faktor. Sjöfart och handel äro utan tvifvel kulturbefrämjande makter. Ett inom sina berg och skogar innestängdt fastlandsfolk, inom hvilket få individer funnes, som sett andra seder, bruk och inrättningar än dess egna, vore mer än ett sjöfarande folk utsatt för faran att råka i ett intellektuelt stillastående och försjunka i en konservatism, som oftast är lifvets af nya erfarenheter och nya tankar, äfven de bästa. Men därmed är icke sagdt, att ett sjöfarts- och handeldrifvande folk nödvändigt blir ett kulturfolk af högre ordning. Det beror af huruvidant detta sjöfarts- och handeldrifvande folk tillhjelpa sitt syfte är befrämjadt. Jag känner intet folk, som var mer fägna bundet vid den egna torfvan, och mer fägna fasthållet innom sina egna gränser som det judiska folket i månaldrarna närmast före och efter Kristus. Det hade utbredt sig öfver hela den romerska verldens; det kände seder och bruk hos alla då innom civilisationens månsvärken befintliga folk; många judar af detta voro väl bekanta med den hellenska litteraturen och älskade den. Och på samma gång som de hade denna vidsträckta utbredning, hade de allt fortfarande i H. Palestina och Jerusalem en den alla förenande centralpunkt. Man skulle nu tro, att denna centralpunkt vunnit legend skulle blifvit till en focus för en verldskultur, rikare och mångsidigare i samma mån som den hade kunnat afspegla egendomligheterna hos de civiliserade folk, bland hvilka judarne hade koloniserat sig. Man skulle vänt den helre benägen att tro det, som denna gren af den

1/10. 89.

semitiska stammen är begåfvad med lifligt emottagligket och rörlig intelligens. Men derf vardt likväl i det närmaste intet. Jerusalem vardt aldrig ett kultursamhälle af framstående art. Så jag säger detta, förbiser jag icke, att i ~~isr~~ det judiska folket ~~s~~ ande rörde sig något af betydelse för världshistorien. Ända från den gamla profetismens dagar flöt der, dold under ~~en~~ ritualistiska stadgars och ett trångsint lagväsens stenbundna mark, en frisk åder af lefvande vatten, egnad att ~~gifva ny växtlighet~~ (pånyttföda) folkets religiösa och moraliska asseende. Men de båda härliga ~~kulturs~~ (civilisations) blommorna vetenskapen och konsten slogo aldrig ut under Palestinas himmel. Den obrifvelaktigt anmärkningsvärda kultur- och världsåskådarförenhet, som då ~~var~~ innehades af många individer inom detta folk, vardt icke till ett befruktande kapital för vare sig ~~de~~ den israelitiska stammen (själf) eller för andra. De prägar deras (det.) skiftande förelade sig, de problem de sökte lösa, voro till största delen sådana, som den civiliserade mänskligheten i öfrigt icke hade mycket skäl att intressera sig för, medan de prägar hellenerna förelade sig voro sådana, som utgöra tankeämnen för mänskligheten än i dag. Den lifliga del, som judarne redan i den tiden togo i världshandeln, deras vidsträckta resor och stora utbredning, frigjorde icke deras tankeverksamhet, vidgade icke deras syner, eggade icke deras fantasi till bemödanden på konstens område. Till följa ~~Man kan~~ med de varor, som genom handel och sjöfart utbredas, vanda också uppfinningar, konstmönster, kunskaper utbredda, och hvad som sagts om handelns inflytande på civilisationens innebär ingen öfverdrift; men därmed är icke gifvet, att händerna, genom hvilka varuutbytet förmäktas, ~~kanske utveckla i sina egares hjärnor idéer, som bryta nya banor, eller~~ stå i förbindelse med männen, som estetiskt uppfatta konstmönstren, eller med hjärnor, som vidare utveckla de gjorda uppfinningarna eller ~~förbinda med~~ ur de förvärfvade kunskaperna draga näring åt nya och banbrytande idéer. Den feniciska handeln har utbredt bokskriftsten, bruket af metaller, tekniska färdigheter och olika konstmönster till många folks; men fenicierna själfva voro, dock aldrig ett kulturfolk i högsta mening, och såvidt man kan döma af de monument de gifvit efter sig, skapade de ~~aldrig~~ (icke) något ~~af~~ originelt, utan voro och förblefvo härmare och imitatörer af sina grannar. Intet bevis således den verkan, som sjöfarten och handeln utöfvat på ett sjöfarts- och handelidkande folk, ~~på~~ (efter) dessas förut gifna själsgåfvor.

1/10. 84.

Det återstår ännu en naturfaktor att taga i betraktande vid försöket att på historisk-induktiv väg. lösa frågan om vilkendera för den hellenska kulturens och konstens uppkomst och blomstring. Det område de hellenska stammarne innehade är, om mändt, ~~land~~ icke vidsträckt, knappt större än Jämtlands län. Men detta område är genom bergskedjor och hafsvikar delad i en mängd smärre naturliga provinser, ~~som medgjorde att deras invånare att utbilda sig med en~~ man skall kunna säga: i en mängd af naturen själf byggda fästningar, tillräckligt stora för att inom vida bollverk hysa de nödvändiga medlen för deras försvarares existens. I barbariska tider äro bergspassen lätta att försvara, men hafvet icke så lätt att i förväg kuda för stora fiendeskarar. De små hellenska stammarne undervisades således af landets egen beskaffenhet i den hos alla folk stammar rådande och ingrodnet de andra stammar starkt befintliga känslan att existera för sig som ett självständigt helt. De grundade tidigt en mängd små oberoende stater, som utbildade sig med en viss originalitet, och framträdde i mångfaldiga variationer det gemensamma hellenska grundlynnet. Skyddad af sin naturliga befästning kunde en sådan liten stat med ett ringa antal krigsmän hålla sina länder i vägen för erövrare. Men hindren voro icke sådana, att de under normala och fredliga förhållanden förhindrade omgänget mellan alla dessa stater med invånare, som talade ett och samma språk i olika dialekter, bekände samma gudar, hade från det aviska urlandet medfört samma sagor och bevarade äfven under de största splittringen känslan af att vara af samma blod, af samma ursprung och ett helt för sig i förhållande till alla andra racer och folk. I sin förteckning på hellenska samhällen, som enligt sägnen hade förenat sig till krig mot Troja, uppräknar Iliaden ett trettiotal små grekiska samhällen; och genom kolonisationer växte dessa till flere hundrade. Många af dessa stater voro icke mer vidsträckta än att deras medborgare kunde från en klippa öfverblicka dem, och medborgarne själfva voro icke tvifvelsutan alla eller nästan alla ha gjort personlig bekantskap eller ha sett hvarandra eller hört talas om hvarandra.

Detta har väsentlig betydelse för uppkomsten af en sådan kultur som den hellenska var. För att rätt fatta detta, bör vi ställa för vår

1/10. 89.

ögon de forntida s.k. världsmonarkierna, den egyptiska, den assyriska, den babyloniska, den mediska, den persiska, eller betrakta de stora kinesiska och mongoliska väldena. Huilken betydelse kunde individerna ha bland dessa myllionder millioner? Endast genom despotismens band kunde dessa ofantliga menniskokonglomerationer förknippas till en enhet. Och despoten, som beherrskade dem, hvad vigt kunde det kasta för honom, och hvad vigt kunde det kasta för hans stats bestånd, att hvarje individ, som lydde honom, var utbildad till en lekamligen och andligen så dugande menniska som möjligt? ~~Ifven om tanken på~~ Dessa monarkier hade sitt försvar. och sin anfallskraft skenbarligen betryggad vredan genom de massor de förmådde uppställa i fält. De uppbådade, bevapnade och vältrade mot sina motståndare män i hundratusental. De mägtade öfvervälldiga den genom blotta tyngden af dessa prucät dhjupa massor. ~~Det var i dessa monarkier~~ att utbilda hvarje enskild till den största möjliga kraft och stridsduglighet var obehöfligt och var, med dessa staters inrättningar, för öfrigt opraktiskt, omöjligt. Ingen hyste eller kunde hysa ens en tanke derpå. Än mindre kunde det falla någon in, att hvarje individ skulle äfven i andligt afseende utbildas så mycket som möjligt, för att dermed öka det kapital af intelligens, hvarför staten hade att förfoga. Den enskilde vann af den förkofrade odlingen i dessa öfverhådliga menniskomängd; Enhvar hade visserligen de kallade att arbeta för statens ändamål, den gången genom bröd eller andra omständigheter var att välda: som jordbrukare, som handtverkare, som prest, som embetsman; men arbetet var och cellernas i en organism, der den ledande viljan vet intet om och ej befattar sig med dem små individers tillstånd, så länge de normalt fungera, och der dessa små individer, utvexlas eller på andra dagligen förbrukas i oräknad mängd för att ersättas af andra.

~~Att jämföra~~ (jämföra) Nå vi nu de små grekiska staterna med dessa världsmonarkier, så ligger det ~~och~~ tyga vi dervid till en början endast i betraktande det första vilkoret för deras existens, nämligen deras förmåga att försvara sig. Det fanns bland dem stater sådana, i hvilka hvarje årsklass af ynglingar, som blifvit vapenföre och i händelse af krig hade att ställa sig i de stridandes leder, i hvilka den hvarje sådan årsklass utgjordes af icke mer än några hundra man. Det är under sådana förhållanden ingen öfvordrift att säga, att ~~hvarje~~

1/10. 89.

nogenlighetervna inom detta samhälle, Statens fäder och hvarje dess medborgare inse vigten af att hvar enda individ inom af den lilla åldersklassen af till expectjänst uppvuxne ynglingar vore dugliga att ställas emot fienden; att hvar enda en ibland dem hade ingjutits den kärlek till fäderneslandet, som gör uppoffringen af det egna lifvet för samhällets bestånd till en inredd och hel- som helig Skatad plikt; att hvarenda en ibland dem vore färdeberedd på att möta utbuxade de dem de och torr nödor, som ett fältlif med för; att det ej fanns i ledet af denna ungdom en enda, som ej hade den utvecklade bröstkorg och den muskelbyggnad, som kräfdes för något ändamål ansträngda marscher och för kraftiga anlopp mot fienden; att icke en enda, som ej hade på förhand lärt att nyttja hjelmet eller vändet till anlopp och Skölden till försvar. Uppoffringen af en sådan liten åldersklass inför de samlade medborgare var till sitt resultat en uppmuntrande eller varnande profetia om samhällets eget framtida bestånd, ett lifvet- fortsatt lif eller en hotelse om Skyndande undergång. De stora monar- kierna hade rätt, att försumma individernas att försumma och vi synas åfven ha det, utbildning. Om mängden af den ungdom, bland hvilken man utpressade hvad som be- höfdes af soldater, var till ändamålet minder tjänlig/ odugtig och förvetdde anblicken af fysisk och andlig missvård, så bevarade monarkiernas deras bestånd ej deraf. Man tog de starkaste och i nödfall äfven de föga dugtige männen; ty det var nesan, det var påtryckningen af den dödtyngd, som de på slagfältet framförda, tätt sammanpackade skarorna utöfvade, som i A Kriget mellan dessa monar- kier afgjorde saken mer än de välöfvade elittruppen, som omgåfvo fält- herrens person, och hvarur de ordnande och framdrifvande elementen hemtades. Om vägarne, på hvilka de nidarna härar framtågade, betäcktes bakom dem af män, som dignat under marschens nödor; om härens första träffar blifvit på slagfältet nedgjorda, så var detta att föga att första ny vid, så länge hären ännu hade en viss storlek. De gamla s. k. världsmonarkierna hade, som sagdt var, råd att förfara så; våra moderna stora monarkier ha det i sina män, äfven till ex. Österrike, i hvars vidsträckta fabriksdistrikter procenttalet af vapenduglig ungdom årligen minskas på ett förfärande sätt utan att dock minskningen dock ännu nått en sådan derhän, att det ej är möjligt att fylla regementerna med Karlar af föreskrifven minimilängd och pas- sabel kroppsstyrka. När detta icke längre är möjligt, skall man taxtha

1/10. 89.

tänka på åtgärder att hämma det onda. Förr är det väl ej att räkna c.
De ~~de~~ gamla stora nationerna hade också råd att försumma fosterlandskänslans väckande, ifall der verkligen fanns hos massorna någon sådan känsla att väcka, hvilket kan vara tvifvelaktigt, ehuru kärlek till den egna fanan, tillgifvenheten för hembygden säkerligen fanns der, emedan det är en tämligen allmänmänsklig ~~känsla~~ företeelse.

Men de små hellenitiska samhällena hade icke råd till att sådant löseri. Om i en årsklass af deras efeber, deras till vapenfört uppväxte ynglingar, det fanns blott ett fjogotal urblekta, svampiga eller förkrympta individer, så var det, som nämdt, ej blott en obehaglig syn att se, utan också ~~förebådande~~ tecknet till att snygga, samhället styrka försvinde ondt och ett förbud om undergång. Här berodde så mycket på hvarje man. Det berodde så mycket på hvarje mans åsigter och votum, när man i folkförsamlingen öfverlade och röstade om samhällets angelägenheter; det berodde så mycket på hvarje mans moral och hans fysiska krafter och hans öfning i vapen, när man hade att mäta fiender bröst mot bröst, öga mot öga. Ett nederlag kunde i ordets fulla bemärkelse medföra samhällets tillintetgörelse. När i vår dagar Elsass och Lothringen intogos med vapenmakt och behöllos af segervinnarne, så fortgick hemligen ungefär som förr; ~~förbrukarne~~ brukarne plöjde sin jord, fabrikörerna sköttenarne rikte, städerna och landtkommunerna hade sina gamla styrelser qvar, och ~~folket, som bebor dessa prov~~ befolkningen i dessa provinser undergingo icke någon radikal förändring i nationalitet och språk. De hade blott att betala skatter till den tyska staten i stället för den franska och att ställa sin värnskyldighet under Tysklands fana, i stället för den tricolorade. Icke desto mindre ha de ~~fortsatt~~ tagit denna förändring, åtminstone till en början, som en hård lott. Men när ett antikt samhälle var besegradt och fienden stod innanför dess murar, kunde det hända och hände det ofta, att dess dödsdom fälldes och verkställdes: att de vapenföre nedhöggos; att ~~dess~~ qvinnor och barn bortfördes som slafvar och att deras stad, som ~~sft~~ med närmaste omgifning vanligen också var deras stat, jämnades med ~~jorden~~ marken. Ett sådant öde ~~kunde~~ ett olyckligt krig medföra. Derför var det af vigt, att hvar och en af ~~det~~ dessa samhällens små var hade i sig samlad den största fysiska och moraliska styrka, hvarpå han var mäktig; det var af vigt, att han tog på allvar,

1/10. 89.

och ej som en fras skaldens ord:

"Härlig är döden, när modigt i främsta ledet du dignar,
dignar i kamp för ditt land, där för din stad och ditt hem."

Under nödiga förhållanden förstår man den vigt hellenerna lade på ungdomens uppfostran. Man förstår den vigt de fästa vid skolan och gymnastiken som ett af skolans hufudämnen. Af skolan begärde de mycket: att hon skulle uppfostra ungdomen till friska, kraftiga och fosterländske medborgare; man i öfrigt prisade de mycket litet af henne: skolämnena trängde hvarandra icke och drogos icke med hvarandra om timmarna. De atheniske gossarne lärde Homeros, för att lära känna sig som hellener, och inöfvades i religion och fosterländska hymner (för att känna sig som atheniska medborgare, bundna vid sin stad och dess skyddsgudinnor). "Pallas, du stadbevarande makt," med dessa ord börjar en af dessa sånger, som, mycket nödiga af gälla dithambiska verser, höres från de atheniska skolorna. Gymnastiken afsåg från början mångsidighet icke så mycket det estetiska momentet, icke så mycket att göra kroppen vacker, som att göra den smidig och stark, men med smidigheten och styrkan utvecklar sig också skönheten. Gymnastiken kräfver en lätt dräkt som icke hämmar och icke döljer rörelserna; i den nära man lärde känna kroppens muskulatur och ville ha en jämn och harmonisk utbildning af denna, försvann klädena mer och mer. Man ville bevittna muskelrörelser under öfningarna och gifva dem dess rätta mått. Så upptog bruket att alldeles afskaffa kläderna, medan man gymnastiken (dessa) öfningar. Och dessa uppnådde det ändamål, för hvilket de blifvit inrättade. Under Greklands blomstring dagar liknade de en rad af hellenska statsmän en rad af atletstatyer, och deras öfverlägsenhet på slagfältet öfver egyptier, syrier, tillochmed öfver de persiska elittrupperna var oberoende af dessa yttre (muskulösa) hjelpa. Det var tydligt, att de gymnastiska öfningarna sålunda skärpte blicken för kroppens proportioner, för dess hållning, dess muskulatur och rörelser. Blicken för dessa blef derigenom ett allmänt (helleniskt) kännetecken, (så att säga) och öfvertygelsen om dessa fick fast mark. Och der ha vi den verkliga förklaringen på att Grekland fick en skulptur, som icke åtnöjde sig med assyriska och egyptiska förbilder, utan vann den högsta ideala och mest fullkomliga, som konstens världshistoria hittintills sett.

1/10. 89.